

БӨЛІМ: ПСИХОЛОГИЯ

ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ОЙЛАУДЫ ЗЕРТТЕУ ӘДІСТЕМЕСІ (Э. Торренс)ЖАРИЯЛАНДЫ
26.11.2022СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/126998/>**4 курс студенті: Шылманбет Ж.****Оқытушы: Болтаева А.М.***Әл — Фараби атындағы ҚазҰУ***Шығармашылық ойлауды зерттеу әдістемесі (Э. Торренс)**

Адамның шығармашылық қабілеттерін психодиагностикалаудың көптеген әдістері бар. Олардың ішіндегі ең танымалы — Торренс тесті. Оның пікірінше, шығармашылық (лат. creatio-жасампаздық) — міндеттерге, білімнің тапшылығы мен олқылықтарына сезімталдық, әртүрлі ақпаратты біріктіруге ұмтылу; шығармашылық дисгармониямен байланысты мәселелерді анықтайды, олардың шешімдерін іздейді, шешімдердің мүмкіндігі туралы болжамдар мен гипотезалар ұсынады; осы гипотезаларды тексереді және жоққа шығарады, оларды өзгертеді, қайта тексереді, нәтижені түпкілікті негіздейді.

Э. Торренс ауызша, бейнелеу және дыбыстық батареяға топтастырылған 12 тест әзірледі. «Торренстің шығармашылық ойлау тестінің фигуралық формасы» (фигуралық формалар) деп аталатын бұл тесттің вербалды емес бөлігі 1990 жылы APN жалпы және педагогикалық психология FЗИ-ге бейімделді. Тесттің тағы бір бөлігі — «суреттерді аяқтау» (толық фигуралар) 1993-1994 жылдары Ресей Ғылым академиясының психология институтының қабілеттерді диагностикалау зертханасында және PVC-де бейімделген.

Сіздің назарыңызға ұсынылған Э. Торренс мәнерлеп тестілеу ересектерге, мектеп оқушыларына және 5 жастан асқан балаларға арналған. Бұл тест үш тапсырмадан тұрады. Барлық тапсырмаларға жауаптар суреттер мен оларға қолтаңба түрінде

беріледі.

Тапсырманы орындау уақыты шектелмейді, өйткені шығармашылық процесс шығармашылық қызметтің уақытша компонентін еркін ұйымдастыруды қамтиды. Суреттерде орындаудың көркемдік деңгейі ескерілмейді.

Торренстің шығармашылық сынағы, шығармашылық ойлауды диагностикалау:

Субтест 1. «Сурет салу».

Нұсқаулық: Суретті салыңыз, ал суреттің негізі ретінде түрлі-түсті сопақ дақ алыңыз, түрлі-түсті қағаздан кесілген. Сопақ түсін өзіңіз таңдайсыз. Ынталандырушы фигура кәдімгі тауық жұмыртқасының пішіні мен өлшеміне ие. Сондай-ақ, суретіңізге атау беру керек.

Ескерту: Түс өз қалауымен таңдалады

Субтест 2. «Фигураны аяқтау».

Аяқталмаған он ынталандырушы фигураны аяқтаңыз. Сондай-ақ, әр суреттің атын ойлап табыңыз.

Субтест 3. «Қайталанатын сызықтар».

Ынталандыру материалы — 30 жұп параллель тік сызықтар. Әр сызық жұбының негізінде қандай да бір (қайталанатын емес) сурет салу керек.

Торренс тестінің кілті.

Бүкіл тест нәтижелерін өңдеу бес көрсеткішті бағалауды қамтиды: «еркін сөйлеу», «өзіндік ерекшелік», «даму», «жабылуға төзімділік және» абстрактілі атаулар».

«Еркін сөйлеу» — адамның шығармашылық өнімділігін сипаттайды. Келесі ережелерге сәйкес тек 2 және 3 субтесттерде бағаланады:

1. Бағалау үшін тестіленушілерге берілген жауаптардың (суреттердің) жалпы санын есептеу қажет.
2. Көрсеткішті есептеу кезінде тек барабар жауаптар ескеріледі.

Егер сурет өзінің жеткіліксіздігіне байланысты «еркін сөйлеу» бойынша ұпай алмаса, онда ол бәрінен алынып тасталады

Қосымша есептеулер.

Келесі суреттер жеткіліксіз деп танылады:

- ұсынылған ынталандыру (аяқталмаған сурет немесе жұп сызықтар) кескіннің құрамдас бөлігі ретінде пайдаланылмаған сызбалар.
  - мағынасыз атауы бар мағынасыз абстракциялар болып табылатын суреттер.
  - мағыналы, бірақ бірнеше рет қайталанатын сызбалар бір жауап ретінде қарастырылады.
3. Егер 2-субтесттегі екі (немесе одан да көп) аяқталмаған фигуралар бір суретті жасау кезінде пайдаланылса, онда пайдаланылған фигуралар санына сәйкес келетін ұпайлар саны есептеледі, өйткені бұл ерекше жауап.
4. Егер 3-субтесттегі параллель сызықтардың екі (немесе одан да көп) жұбы бір суретті жасау кезінде қолданылса, онда бір ғана ұпай беріледі, өйткені бір идея айтылады.

«Түпнұсқалылық» — шығармашылықтың ең маңызды көрсеткіші. Өзіндік дәрежесі тестіленушінің шығармашылық ойлауының ерекшелігін, бірегейлігін, ерекшелігін көрсетеді. «Түпнұсқалылық» көрсеткіші Ережеге сәйкес барлық үш субтест бойынша есептеледі:

1. «Түпнұсқалықты» бағалау жауаптың статистикалық сирек болуына негізделген. Кәдімгі, жиі кездесетін жауаптар 0 баллмен, қалғандары 1 баллмен бағаланады.
2. Сурет атауы емес, бағаланады!
3. Түпнұсқалықтың жалпы бағасы барлық суреттер бойынша бағаларды қосу нәтижесінде алынады.

«Түпнұсқалығы» үшін 0 баллға жауаптар тізімі:

Ескертпе: егер түпнұсқалық емес жауаптар «адамның бет-бейнесі» деп жазылса тиісті фигура бетке айналады, содан кейін бұл сурет 0 балл алады, бірақ егер сол аяқталмаған фигура мұртқа немесе ерінге айналса, содан кейін ол беттің бір бөлігіне айналады, содан кейін жауап 1 баллға бағаланады.

Субтест 1 — жалпы сюжет емес, түрлі-түсті желімделген фигураның негізінде сызылған нысан ғана бағаланады-балық, бұлт, бұлт, гүл, жұмыртқа, аңдар (тұтас, Магистраль, тұмсық), көл, бет немесе адам фигурасы.

Субтест 2. — назар аударыңыз, барлық аяқталмаған фигуралардың өз нөмірлері бар,

солдан оңға және жоғарыдан төменге: 1, 2, 3, ..10.

1. Сан (сандар), әріп (әріптер), көзілдірік, адамның беті, құс (кез келген), алма.
2. әріп (әріптер), ағаш немесе оның бөлшектері, адамның беті немесе фигурасы, паникула, рогатка, гүл, Сан (сандар).
3. Сан (сандар), әріп (әріптер), дыбыстық толқындар (радиотолқындар), доңғалақ (дөңгелектер), ай (ай), адамның беті, желкенді кеме, қайық, жеміс, жидектер.
4. әріп (әріптер), толқындар, жылан, сұрақ белгісі, адамның беті немесе фигурасы, құс, ұлу (құрт, құрт), жануардың құйрығы, пілдің діңі, Сан (сандар).

5.- Сан (сандар), әріп (әріптер), еріндер, қолшатыр, кеме, қайық, адамның беті, доп (доп), ыдыс.

6. ваза, найзағай, найзағай, баспалдақ, баспалдақ, әріп (әріптер), Сан (сандар).
7. Сан (сандар), әріп (әріптер), машина, кілт, балға, көзілдірік, орақ, шелек (шелек).
8. Сан (сандар), әріп (әріптер), қыз, әйел, адамның беті немесе фигурасы, көйлек, зымыран, гүл.
9. Сан (сандар), әріп (әріптер), толқындар, таулар, төбелер, еріндер, жануарлардың құлақтары.
10. Сан (сандар), әріп (әріптер), шырша, ағаш, бұтақтар, құстың тұмсығы, Түлкі, адамның беті, жануардың беті.

3-Субтест: кітап, дәптер, Тұрмыстық техника, саңырауқұлақ, ағаш, есік, үй, қоршау, қарындаш, қорап, адамның беті немесе фигурасы, терезе, жиһаз, ыдыс-аяқ, зымыран, сандар.

«Дерексіз атау» — негізгі нәрсені бөліп көрсету қабілетін, синтез бен жалпылаудың ойлау процестерімен байланысты мәселенің мәнін түсіну қабілетін білдіреді. Бұл көрсеткіш 1 және 2 субтесттерде есептеледі. Бағалау 0-ден 3-ке дейінгі шкала бойынша жүреді.

0 ұпай: айқын атаулар, қарапайым тақырыптар (атаулар), сызылған объект тиесілі сыныпты белгілейді. Бұл атаулар бір сөзден тұрады, мысалы:» БАҚ»,» таулар»,» тоқаш » және т. б.

1 ұпай: сызылған объектілердің нақты қасиеттерін сипаттайтын қарапайым сипаттамалық атаулар, олар тек сызда не көретінімізді білдіреді, не суретте адамның, жануардың немесе заттың не істейтінін сипаттайды немесе объект жататын сыныптың атаулары оңай шығарылады — «Мурка» (мысық), «ұшатын шағала», «Шырша», » Саяны «(таулар),» бала ауырады » және т. б.

2 ұпай: «жұмбақ су перісі», «SOS» бейнелі сипаттамалық атаулары, сезімдерді сипаттайтын атаулар, «ойнайық» ойлары...

3 ұпай: дерексіз, философиялық атаулар. Бұл атаулар суреттің мәнін, оның терең мағынасын білдіреді «менің жаңғырығым», «неге кешке қайтатын жеріңнен шығу керек».

«Қысқа тұйықталу кедергісі» — «ұзақ уақыт бойы жаңалыққа және идеялардың алуан түрлілігіне ашық болу, ойлау секірісін жасау және түпнұсқа идеяны құру үшін түпкілікті шешім қабылдауды кейінге қалдыру» мүмкіндігін көрсетеді. Тек 2 субтестте есептеледі. 0-ден 2 баллға дейінгі балл.

0 ұпай: фигура ең жылдам және қарапайым түрде жабылады: түзу немесе қисық сызық, үздіксіз көлеңкелеу немесе бояу, әріптер мен сандар 0 ұпайға тең.

1 ұпай: шешім фигураның қарапайым жабылуынан асып түседі. Сынақтан өткен адам фигураны тез жауып тастайды, бірақ оны сыртынан бөлшектермен толықтырады. Егер бөлшектер тек жабық фигураның ішіне қосылса, онда жауап 0 баллға тең болады.

2 ұпай: ынталандырушы фигура мүлдем жабылмайды, Суреттің ашық бөлігі болып қалады немесе фигура күрделі конфигурациямен жабылады. Егер ынталандырушы фигура жабық фигураның ашық бөлігі болып қалса, екі ұпай да беріледі. Әріптер мен сандар сәйкесінше 0 балл.

«Даму» — ойлап тапқан идеяларды егжей-тегжейлі әзірлеу қабілетін көрсетеді. Барлық үш субтестте бағаланады. Бағалау принциптері:

1. Бастапқы ынталандырушы фигураны толықтыратын суреттің әрбір маңызды бөлігі үшін бір ұпай беріледі, ал бір сыныпқа жататын бөлшектер тек бір рет бағаланады, мысалы, гүлде көптеген жапырақшалар бар — біз барлық жапырақшаларды бір бөлік деп санаймыз. Мысалы: гүлдің өзегі (1 ұпай), 5 жапырақшасы (+1 ұпай), сабағы (+1), екі жапырақшасы (+1), жапырақшалары, өзегі және жапырақтары көлеңкеленген (+1 ұпай) барлығы: бір сурет үшін 5 ұпай.
2. Егер суретте бірнеше бірдей заттар болса, онда олардың біреуінің дамуы бағаланады + басқа бірдей заттарды салу идеясы үшін тағы бір ұпай. Мысалы: бақшада бірнеше бірдей ағаштар болуы мүмкін, аспанда — бірдей бұлттар және т. б. гүлдердің, ағаштардың, құстардың әрбір маңызды бөлшектері үшін бір қосымша балл және сол құстарды, бұлттарды және т. б. салу идеясы үшін бір балл беріледі.
3. Егер заттар қайталанса, бірақ олардың әрқайсысында ерекше бөлік болса, онда әр ерекше бөлік үшін бір ұпай беру керек. Мысалы: түстер көп, бірақ әрқайсысының өз түсі бар — әр түс үшін бір жаңа ұпай.

4. Минималды «дамуымен» өте қарапайым кескіндер 0 баллмен бағаланады.

Тест нәтижелерінің интерпретациясы.

Барлық бес факторды («еркін сөйлеу», «өзіндік ерекшелік», «атаудың абстрактілі», «тұйықталуға төзімділік» және «даму») бағалау кезінде алынған ұпайларды қосыңыз және осы соманы беске бөліңіз.

Алынған нәтиже Торренстегі шығармашылықтың келесі деңгейін білдіреді:

30-жаман

30-34-нормадан төмен

35-39-нормадан сәл төмен

40-60-норма

61-65-нормадан сәл жоғары 66-70-нормадан жоғары

>70-тамаша

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.